

Julkaistavissa 13.11.2016 klo 00.01

KUNNALLISEN DEMOKRATIAN TOIMIVUUS JA LUOTTAMUS PÄÄTTÄJIIN

Usko kansanäänestyksen järkevyyteen on vähentynyt

Alhaisina pysyvät äänestysprosentit niin kunnallisissa kuin valtakunnallisissakin vaaleissa ovat vauhdittaneet pyrkimyksiä kehittää perinteisten osallistumismuotojen rinnalle erilaisia vaihtoehtoisia vaikuttamistapoja. Vaikka suoran kansanvallan käyttö on viime vuosikymmeninä yleistynyt valtakunnan politiikassa (presidentinvaalit, EU-kansanäänestys), kuntatasolla asia on edennyt kitkaisemmin.

Suhtautumista suoran kansanvallan käytön lisäämiseen mitattiin vaateella ”tärkeät kysymykset pitää entistä useammin päättää kansanäänestyksellä”. Tulos kertoo kansalaisten jakautumisesta kahteen eri leiriin. Lähes joka toinen (47 %) yhtyy väittämään ja saman suuruinen joukko (45 %) torjuu. Nuiva suhtautuminen kansanäänestyksiä kohtaan on lisääntynyt vuodesta 2014 (37 % → 47 %).

Väestöryhmittäin eritelty tulokset tuovat esille joitakin riippuvuuksia. Iällä ja koulutuksella on yhteys kannanottoihin. Kummankin kohoamisen myötä kansanäänestysten suosio heikkenee. Puoluekentällä kansanäänestykseen suopeimmin suhtautuvia ovat perussuomalaisten kannattajat, vähiten innokkaita kokoomuksen kannattajat.

Vasta-argumentti, väite ”suorien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen kansanäänestyksin tuottaisi helposti huonoja ja lyhytjänteisiä päätöksiä” saa enemmistön tuen (58 %). Ainoastaan reilu neljännes (27 %) torjuu väittämän. Luottamus kansan päätösten järkevyyteen on heikentynyt viiden viime vuoden aikana.

Väestön sisällä huoli kansanäänestysten tuottamista huonoista päätöksistä on tavallista yleisempää mm. korkeasti koulutettujen sekä keskustan ja kokoomuksen kannattajien keskuudessa. Laajimmin laatuongelman kieltävät perussuomalaisten kannattajat.

Netin ja somen kautta voi vaikuttaa

Väittämä ”päättäjien tulee ottaa paremmin huomioon päätöksenteossa kuntalaisten näkemykset muilla keinoin kuin kansanäänestyksillä esim. nettiäänestyksillä tai mielipidekyselyillä” saa mittavan hyväksynnän (69 %). Arvattavasti kysymykseen on vastattu merkityksessä, jonka mukaan kuntalaisten näkemykset tulee ottaa paremmin huomioon muillakin keinoin kuin kansanäänestyksillä. Tällöin nettiäänestyksiä ja mielipidekyselyitä ei ajatella kansanäänestysten suoranaisiksi vaihtoehtoksi.

Käsityksiä netin kautta tapahtuvan vaikuttamisen tehokkuudesta selvitettiin väittämällä ”kunnallisiin asioihin voi vaikuttaa parhaiten suorilla kannanotoilla, esim.

internetissä”. Vaikka lausumalla on jonkinlainen vaste kansalaismielipiteessä, se kiistetään selvästi useammin (52 %) kuin hyväksytään (30 %). Osasyys löytynee väitteen vaateliaisuudesta. Vaikka suorat nettikannanotot eivät olisi paras vaikuttamistapa, ne voivat silti olla toimiva tapa.

Suora ”kunnanjohtajavaali” jakaa kansan kahtia

Suoraan vaikuttamalla voidaan paitsi tehdä päätöksiä, myös valita henkilöitä, jotka tekevät päätöksiä. Menettelyä on esitetty sovellettavaksi myös kunnan-/kaupunginjohtajien valintaan. Suoran kansanvaalin on katsottu paitsi demokratisoivan kunnan kehitykseen keskeisesti vaikuttavien henkilöiden valintaa, myös kontrolloivan kuntajohtajien toimintaa. Haittoina on nähty mm. se, että johtajien pitkäjänteinen, kuntalaisten suosiota kalastelematon toiminta ei näin meneteltäessä ole mahdollista.

Suhtautuminen ”kunnanjohtajavaaleihin” jakaa kansaa. Lähes joka toinen (45 %) yhtyy vaateeseen ”kaupungin ja kuntien johtajat tulisi valita virkaansa suoralla kansanvaalilla”. Eri mieltä on enemmän kuin kaksi viidestä (42 %).

Näkemykset suorasta kansanvaalista ovat vähemmän hyväksyviä kuin vuonna 2011. Tuolloin selvä enemmistö (71 %) kannatti ”kunnanjohtajavaaleja”. Vertailua hankaloittaa se, että aiempi tieto nojautuu erilaiseen haastattelumetodiin.

Mitä nuorempi henkilö on, sitä hyväksyvämmiin hän suoraan kansanvaaliin yleensä suhtautuu ja vastaavasti, mitä koulutetumpi hän on, sitä varauksellisempi hänen kantansa on.

Enemmistön mielestä kuntademokratia toimii hyvin

Julkista keskustelua seuraamalla saa helposti käsityksen, että suomalaisten laajasti harrastamaksi poliittisen osallistumisen muodoksi on jäämässä politiikan arvostelu. Äänestäminen ei kiinnosta, eikä vaikuttamismahdollisuuksiin uskota.

Jonkinasteisen totunnaisia käsityksiä koettelevan tuloksen tarjoaa kuntademokratian toimivuutta selvittävä kysymys. Väite ”Demokratia toimii kaiken kaikkiaan kotikunnassani hyvin” ei kirvoita suuren suurien valitusvirsiä, vaan se tunnustetaan omaa ajattelua vastaavaksi. Enemmistö (51 %) hyväksyy sen, alle kolmannes (30 %) kiistää.

Koko väestön tasolla asuinalue ja asuinkunnan tyyppi eivät heijastu demokratia-arvioihin lainkaan. Jonkin verran tavallista tyytyväisempiä ovat ikääntyneet, koulutetut, eläkeläiset sekä keskustan, kokoomukset ja SDP:n kannattajat. Tyytymättömyimpiä ovat perussuomalaisten ja vasemmistoliiton tukijat sekä yrittäjät.

Välillisesti demokratian toimivuutta koskeviin arvioihin liittyy myös väittämä ”puolueiden kautta kansalaisten mielipiteet tulevat päätöksenteossa huomioon otetuiksi”. Suomalaisista vähemmän kuin kaksi viidestä (38 %) allekirjoittaa väitteen ja enemmistö (51 %) torjuu. Luottamus puolueisiin tällä tavalla kysyttynä on kuitenkin hieman jopa lisääntynyt vuodesta 2014 (31 % → 38 %).

Vastaajille esitettiin tutkimuksessa joukko kunnallista demokratiaa ja osallistumista koskevia asenneväittämiä, joihin heidän tuli ottaa kantaa puolesta tai vastaan. Väittämiä oli tutkimuksessa kaikkiaan seitsemän.

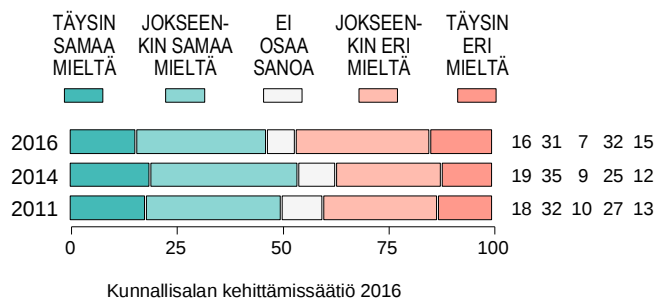
KAKS - Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti TNS Gallup Oy. Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 24.–29.9 2016. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.082. Vastaajat edustavat maamme 18 - 75 vuotta täyttäneitä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

Kuvio 3. SUHTAUTUMINEN KUNTIA JA YHTEISKUNTAA KOSKEVIIN VÄITTEMIIN (%).

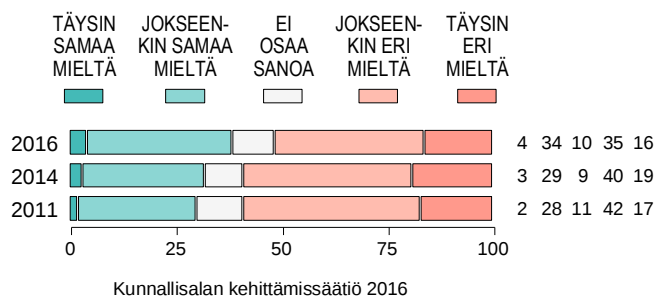

Kuvio e1. "Tärkeät yhteiskunnalliset kysymykset pitäisi en-
tistä useammin päättää kansanäänestyksellä" (%).

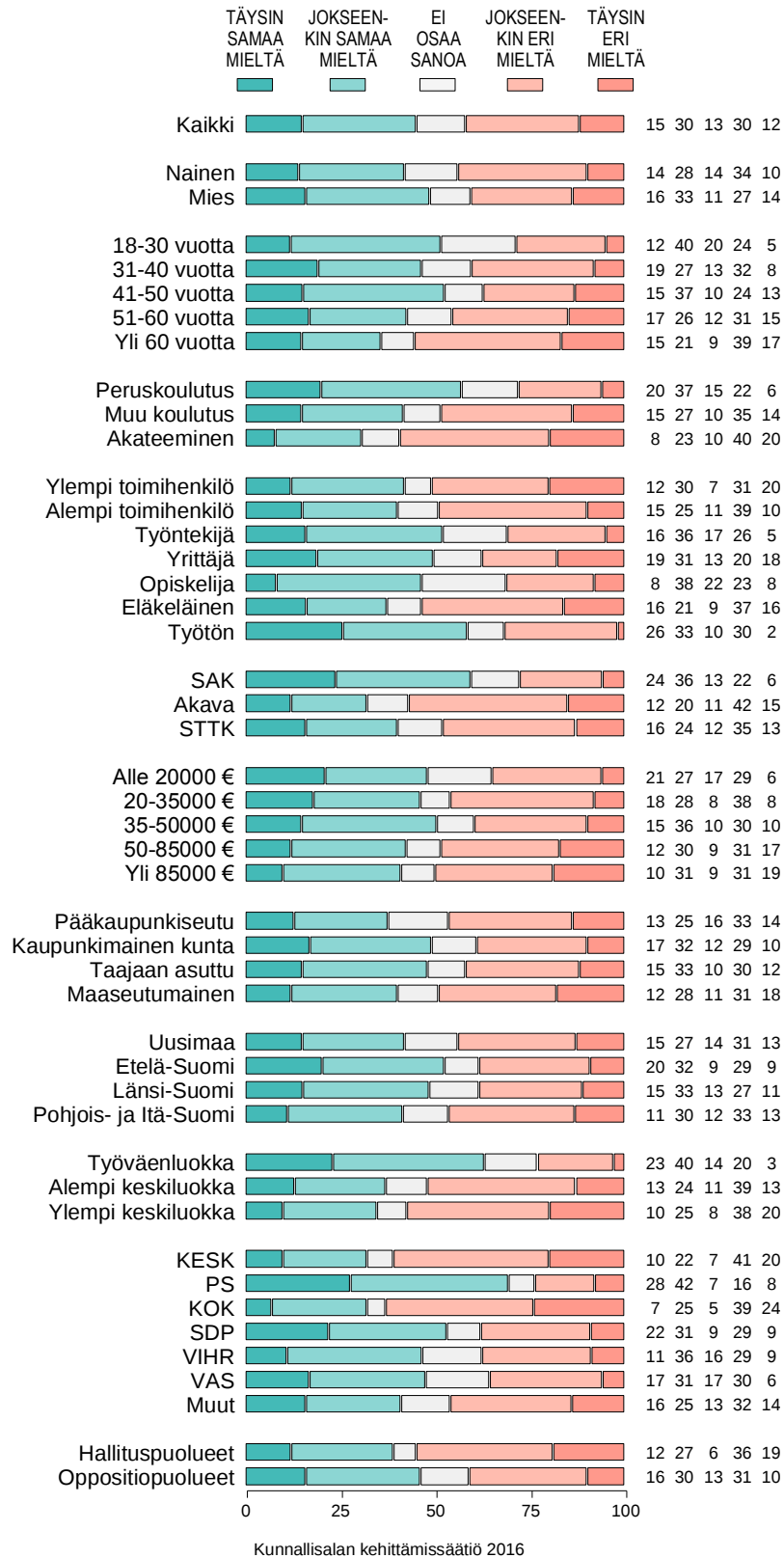

Kuvio e2. "Puolueiden kautta kansalaisten mielipiteet tulevat päätöksenteossa huomioon otetuiksi" (%).

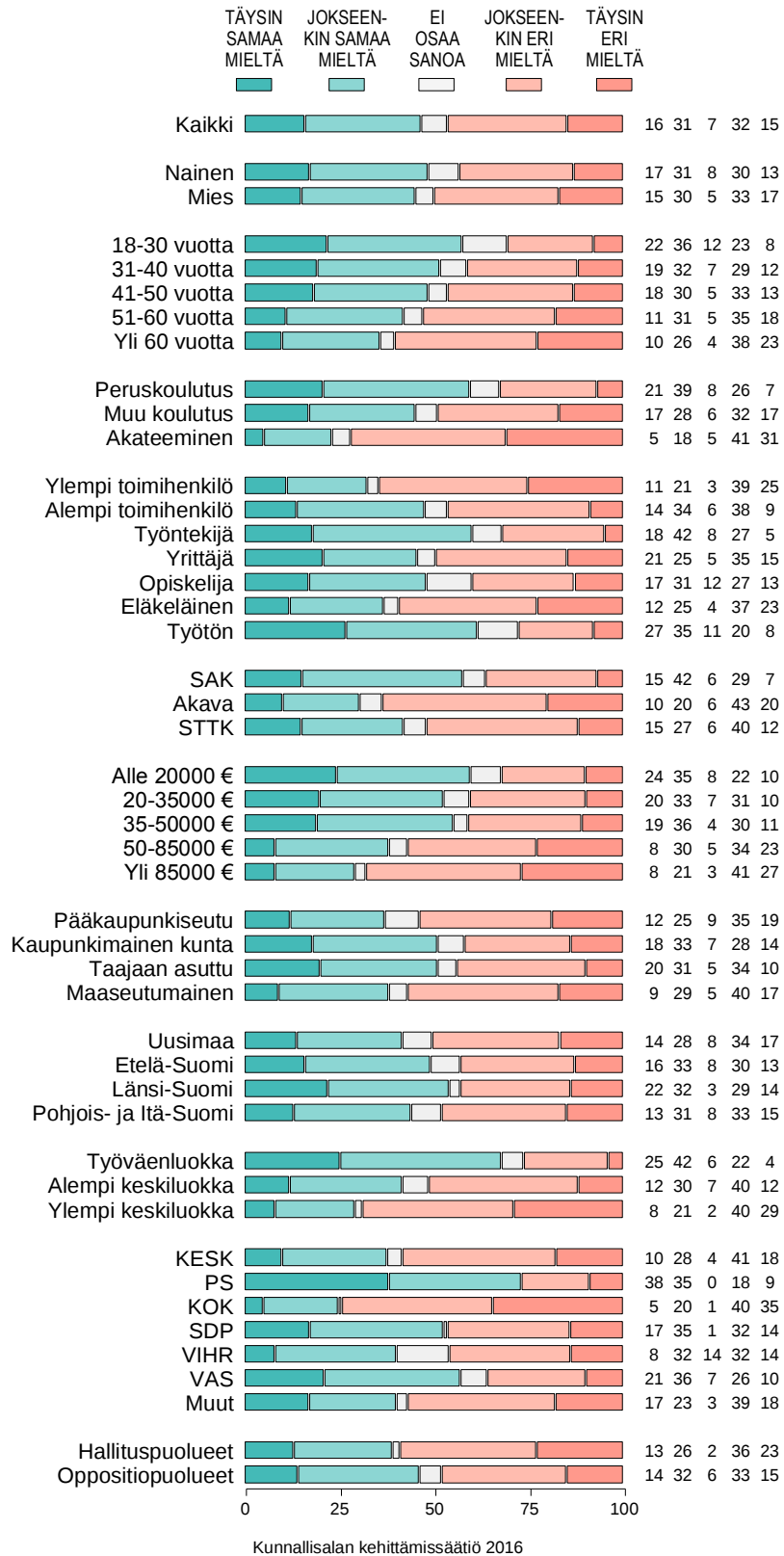

Kuvio 3-1. "Kaupungin ja kuntien johtajat tulisi valita virkaansa suoraan kansanvaalilla" (%).

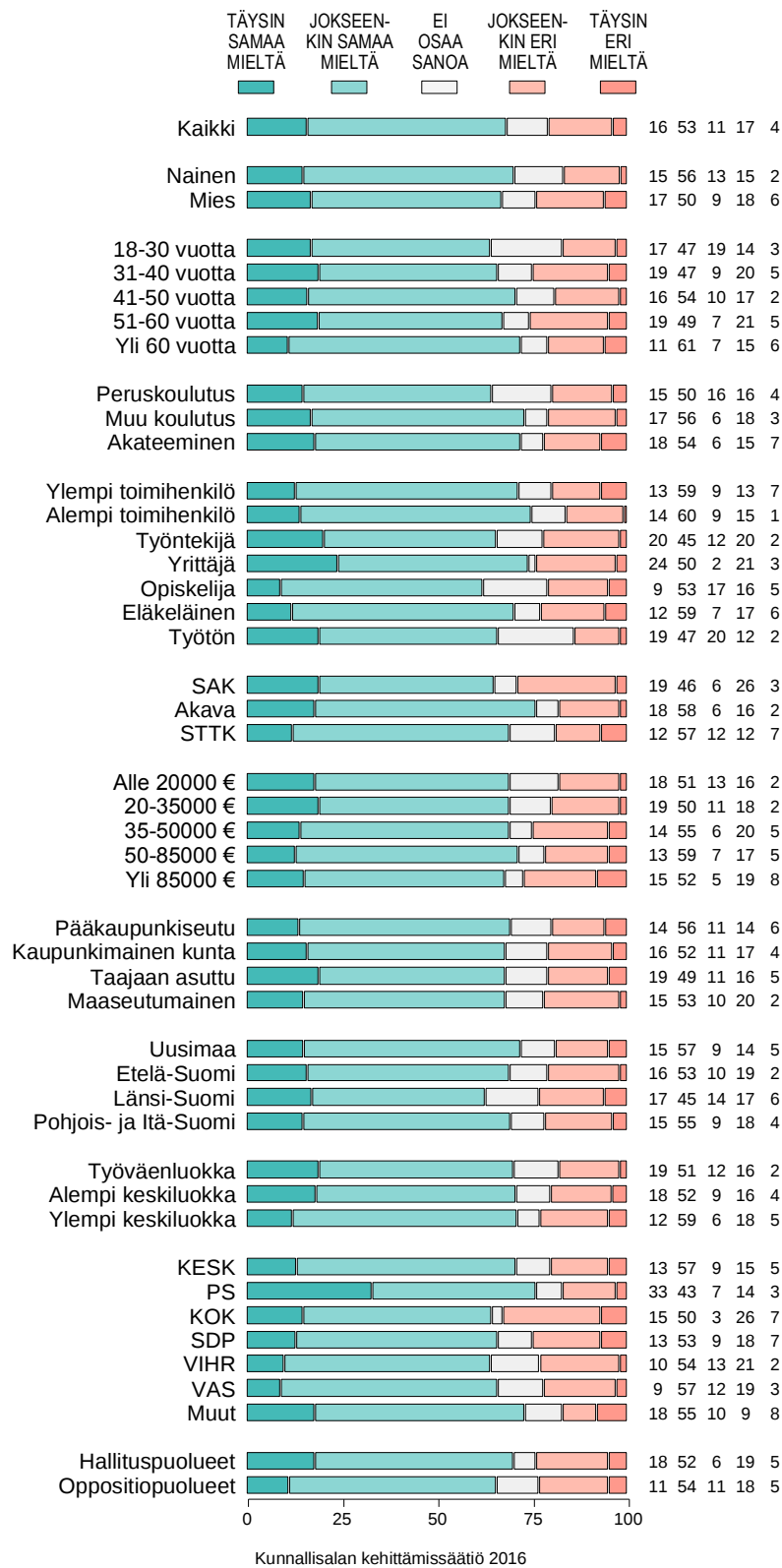

Kuvio 3-2. "Tärkeät kysymykset pitää entistä useammin päättää kansanäänestyksellä" (%).

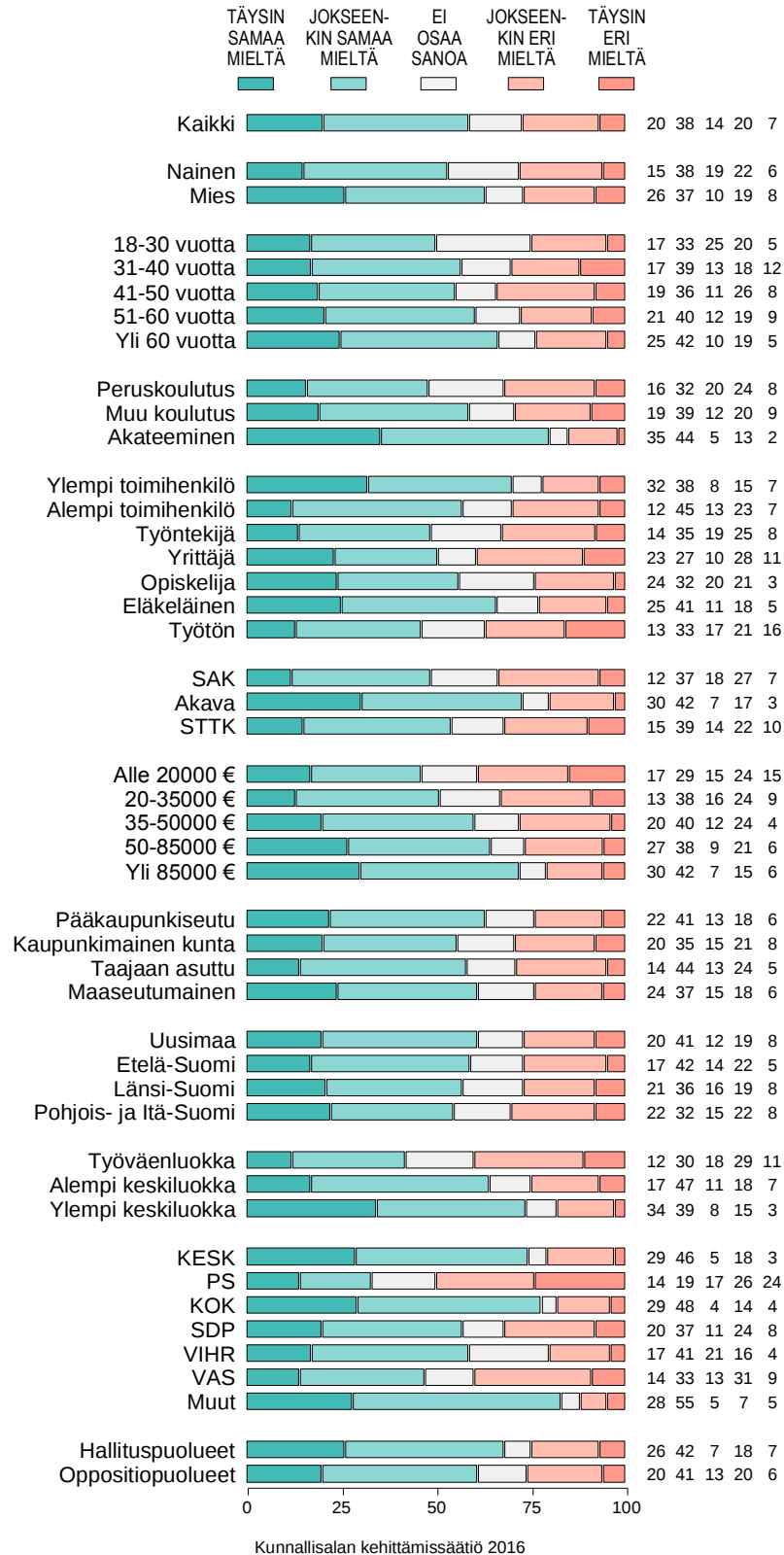

Kuvio 3-3. "Päättäjien tulee ottaa paremmin huomioon päätöksenteossa kuntalaisten näkemykset muilla keinoin kuin kansanäänestyksillä esim. nettiäänestyksillä tai mielipidekyselyillä" (%).

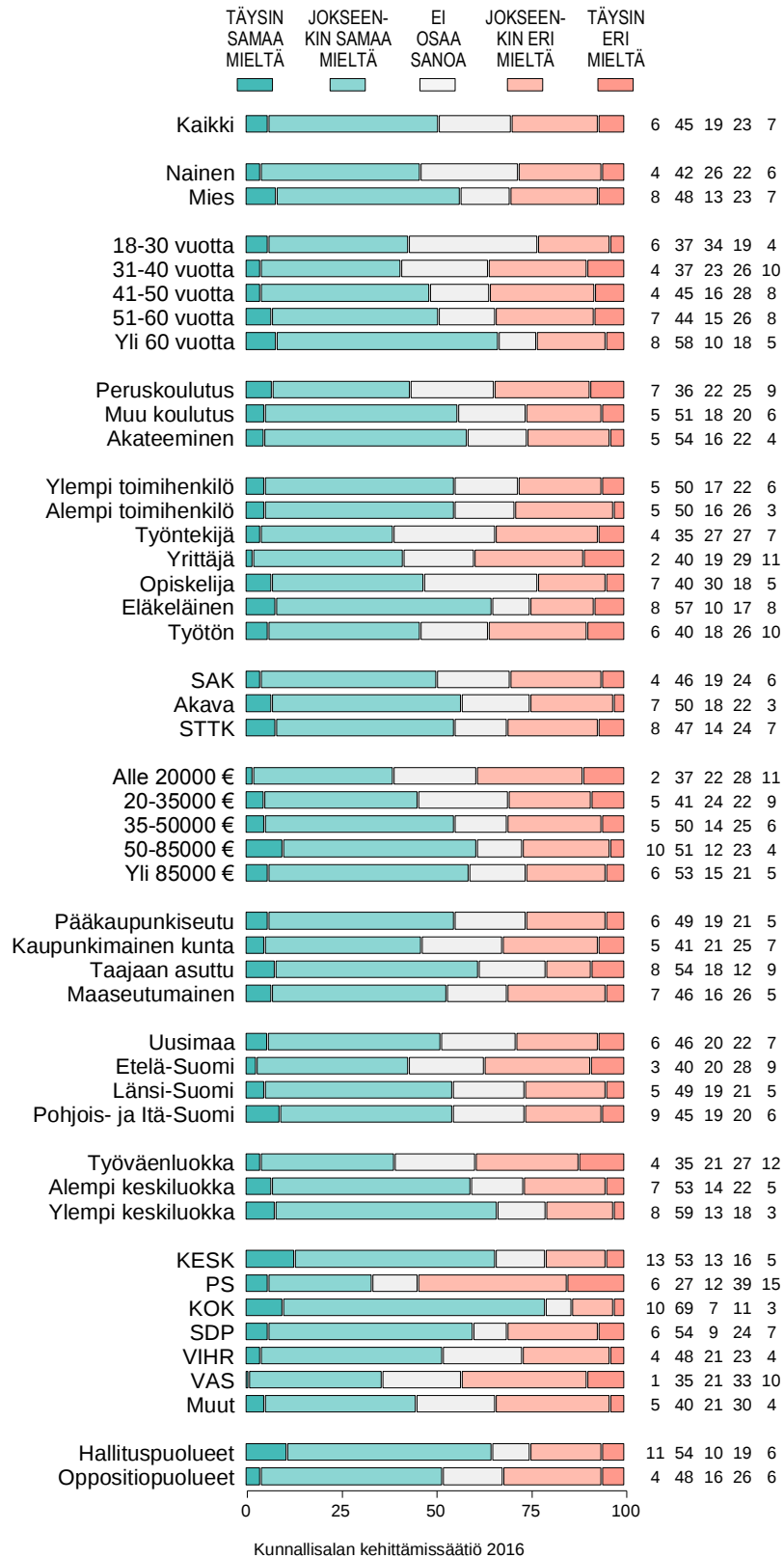

Kuvio 3-4. "Suorien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen kansanäänestyksin tuottaisi helposti huonoja ja lyhytjänteisiä päätöksiä" (%).

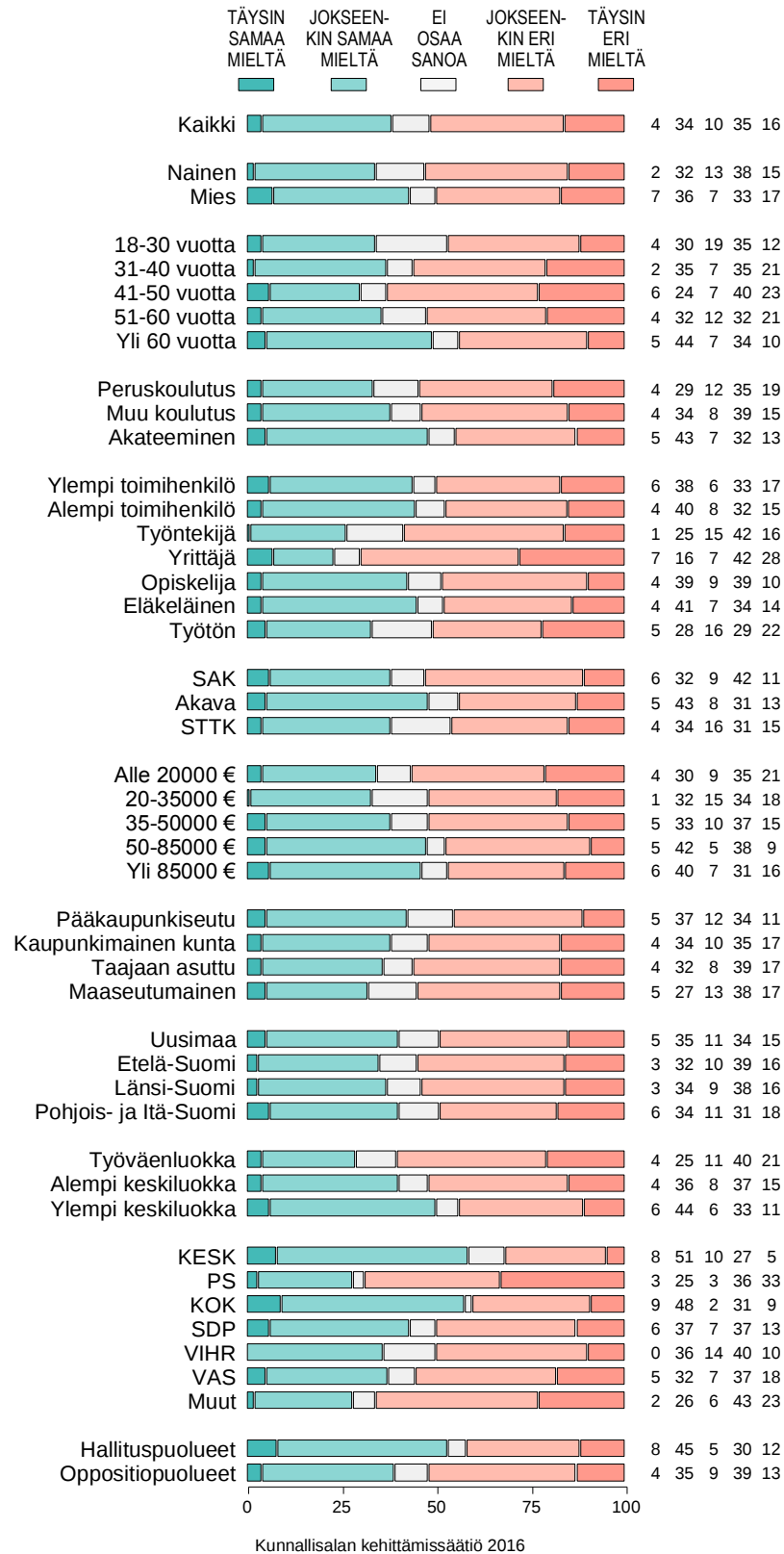

Kuvio 3-5. "Demokratia toimii kaiken kaikkiaan kotikunnassani hyvin" (%).

Kuvio 3-6. "Puolueiden kautta kansalaisten mielipiteet tulevat päätöksenteossa huomioon otetuiksi" (%).

Kuvio 3-7. "Kunnallisiin asioihin voi vaikuttaa parhaiten suorilla kannanotoilla, esim. internetissä hyvin" (%).

